

Kiút a Labirintból

Tokióban a fiatal feltalálók 1985. márciusában megnyílt világkiállításán a japán Találmányi Innovációs Intézet által rendezett nagyszabású nemzetközi bemutatón 30 ország előzetesen legjobbnak ítélt pályamunkái vettek részt. A kiállított pályamunkák között volt a magyar Andó Julianna Magnetolabirint címet viselő alkotása is, amely a Kiemelkedő Pályamunka díjat nyerte. A feltalálók között a leány neve mellett még két fiatalember is szerepelt. Katona Zsolt és Andó György építész-mérnökök, a tokiói siker után nem akarták kilétüket felfedni a nyilvánosság előtt, s 1985-ben így nyilatkoztak: „Sok az irigység, amíg nem fogadják el a labirintot világraszóló szabdalomnak, a háttérben maradunk. Sok a rosszindulatú ember, és a bűvös kocka ügyéből tanulunk. A mi játékunkat nem akarjuk a Rubik-kockához hasonlítani, az hatalmas találmány. A miénk szerényebb, de az biztos, hogy Magyarorszá-

Csak az érdeklődők keresték

A szegedi Katona Zsolt két év távlatából így emlékszik a történetekre.

— Megkeresett a Skála, a Mágneses Játékáru Kiszövetkezet, a Triál, a Pannónia Filmstúdió, a MIKÖV, a VÖRSAS GT, a PLASZTOLUS, a Centrum Nagyker, a KONZUMEX, a MÜFEMSZER GT, a NOVOPLAST Kiszövetkezet és több magánszemély. Érdeklődőből nem volt hiány, de a várva várt gyártó nem jelentkezett. Így nem lett semmi az ötletünkől.

Találmányunkra felfigyelt az Ipari Minisztérium is és a Kemiplasztnál érdeklődött, mit is csinálnak a szegedi fiatalok. Innen kezdve már írásos dokumentumok is követték a magnetolabirint útját. A Kemiplaszt Vegyi és Műanyagipari Szövetkezet Műszaki Vállalata igazgatója 1986. január 29-én a következő levelet írta a fiataloknak: „Az Ipari Minisztérium kötelezte a PLAYCOOP Játékipari Korlátozott Társaságot arra, hogy a játék gyártásba vételének gondjait vizsgálja meg és arról jelentést tegyen. A vizsgálati jelentésnek tartalmaznia kell többek között azt is, hogy a feltalálók mely gyártó szervezetekkel vették fel eddig a kapcsolatokat, illetve a megvalósítást egy-egy konkrét esetben milyen akadály, vagy megatartás hátráltatta. Kérjük továbbá a tájékoztatásukat arról is, hogy a tárcától az OTH-tól és az érdekvédelmi szervektől milyen problémák megoldásához kérnek segítséget.”

A fiatalok összeállították válaszüzenetüket, amelyből a következő derült ki.

„A Magnetolabirint szerencsejátékot 1984. március 13-án jeleztettük be az Országos Találmányi Hivatalhoz, teljes vizsgálatot kérve. Az Alkotó Ifjúsági Egyesülettel 1984. júniusában menedzsment szerződést kötöttünk. Az egyesület egyik munkatársa 1984. november 8-ai feljegyzésében arról tájékoztalt, hogy a játék gyártásával járó kockázatvállalást irreálisnak tartja. Az Alkotó Ifjúsági Egyesület 1985. április 11-én végleg lemond a menedzsment szándékáról. A feltalálók utolsó ajánlata a hazai gyártást és forgalmazást figyelembe véve 150 ezer forint, továbbá 4 százalékos hasznosítási díj. Az AIE utolsó ajánlata egyszeri egy összegű díjként 75 ezer forint.

A Licencia Értékesítő Vállalattal 1985. júniusában tárgyalást kezdtünk, amelyet júliusban megszakítottunk. A Skála, Budapesti Kereskedelmi Leányvállalat augusztus 9-i levelében 6 százalékos hasznosítási díjat ajánl fel, majd a szóbeli megbeszélés után a részletes szerződés megküldésétől eltekintenek, így a tárgyalások félbeszakadnak. A Mágneses Játékáru Kiszövetkezet méreteiben és volumenében túl nagyknak tekinti a feladatot és visszalép, de a mágnesek beszerzésével kapcsolatos közreműködését készséggel felajánlja. A Triál illetékeseivel tartott megbeszélésen készségesen vállalkozóknak a játék forgalmazására, bárki legyen is a gyártó, de őt hasznosítási szerződést nem köthetnek a feltalálólal. A PLASZTOLUS augusztus 9-i levelében 4 százalékos hasznosítási díjat ajánl fel, de egy másik ígéret miatt erről lemondunk. A VÖRSAS GT-t megkerestük, de szíves türelmünket kérték. A MIKÖV képviselőivel felvettük a kapcsolatot ajánlatot tettünk.

A legkedvezőbb ígéretet kap-

gon írték meg nem kreáltak és elképzelhető, jó piaca lenne külföldön is. Előfordulhat, ha nem leszünk ügyesek, nem találunk megfelelő menedzsert, akkor könnyen elkallódhat ez a játék.”

Találmányukat így írták le: egyszerre két, három vagy négy személy ülhet a táblához. A bá-buk haladásának iránya és a lépések száma a hagyományos szerencsejátékoktól eltérően nem dobókockával határozható meg, hanem a mágneses erőterben mozgó bá-buk forgó eleméről történik a visszajelzés. A mágneses erőter is lépésről lépésre változik és előre kiszámíthatatlanok az irányok. A matematikailag lehetséges variációk száma — a bemutatott mintadarabnál — 10^{10} (tíz a negyvenedik) nagyságrendű. Mivel a bá-buk lépését nem szakítja meg a kockadobás — a lépésmeghatározás — ezért a misztikus szerencsejáték folyamatosan élvezhető. (A játék logikai részét sem akkor, sem most nem árulták el.)

gadtuk el a fiatalok ötletét. Most még nem tudom megmondani, a piacon mikor jelenik meg, de karácsonyra biztos ott lesz. Technikailag még sok mindent kell tisztázni, ám az első széria valószínűleg 5 ezer darabos lesz. Talán, hogy az ötlet ilyen soká valószínűleg meg, részben az az oka, a konstruktörök nem mérték fel, hogy milyen technikai feltételeket keressenek a kivitelezéshez. Az ötlet kitűnő, de nem lehet összehasonlítani a Rubik-kockával.

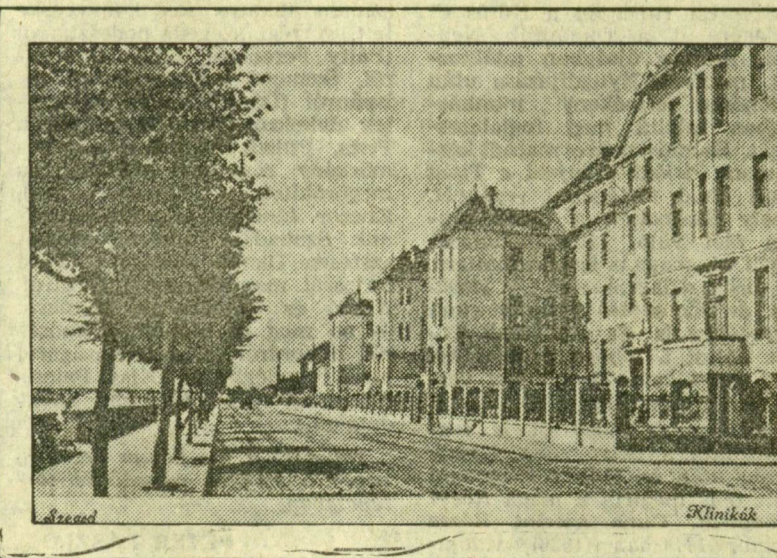
Ki vállalja a kockázatot?

Három esztendő kellett, hogy a Magnetolabirint kijusson a hosszú labirintusból. A külső szemlélőnek méltán jut eszébe a klasszikussá vált kérdés: Mit ér a találmány, ha magyar? Sajnos egyelőre a hazai gyakorlat nem ad egyértelmű sikert, örömet és pénzt az ötletgazdáknak. Olykor túlságosan hosszú az innováció útja. Törvénytörő, hogy a sokak által dicsért találmány ilyen nehézségek között kerül napvilágra? Ezek mind olyan kérdések, melyeknek megválaszolása további riportokat érdemelne.

— Nemcsak fiatalágunknál fogva voltunk tapasztalatlanok — mondja Katona Zsolt —, hanem az is tény, hogy a játékipar számunkra teljesen idegen terület. Nem ismertünk senkit és talán, ha Pesten élünk, akkor könnyebben megtaláltuk volna a gyártót. Sok szó esik arról, hogy nemcsak a vállalatok, hanem a feltalálók sem mernek kockázatot vállalni. Mi az, ha nem kockázatot, hogy a feltalálók éveken keresztül rengeteg időt, pénzt és energiát ölnek a munkájukba, bízva a sikerben, a sorozatos kudarcok ellenére is. Ennél nagyobb rizikót egyszemélyben mit tudna vállalni. Építőmérnök vagyok és annyi idő alatt amennyit a Magnetolabirintra fordítottam, gmk-ban több száz ezer forintot tudtam volna keresni. De hiszek közös találmányunkban, s ez adott erőt, ezért mondtam le másról. Gazdasági erőkörhöz képest a gyártók többit is kockáztathattak volna hamar egyszer igent mondtak és a játékunk mellett voksoltak. A két-féle vállalkozás között méltánytalanság és igazságtalanság lenne párhuzamot vonni.

A labirintnek még nincs happy end-je. Tokión kívül a plovdivi világkiállításán is bemutatnák, oda is pályázattal került ki. Úgy látszik a külföldi elismerés sem elegendő a hazai kedvező fogadtatáshoz. A konstruktörök remélik, hogy találmányuk viszontagságos útja esetleg tanulsággal szolgál mások számára, akik hasonló cipőben járnak mint ők.

HALÁSZ MIKLÓS

Színek és helyek

KORDIVAT

Ha manapság a lóden szót kiejtik, mindenkinek rögvést az ötvenes évek első fele jut eszébe. Egy erőteljesen konfekcionált világ konfekciója. Akkoriban a lányoknak a fehér blúz, sötétkék szoknya, lapos sarkú cipő dukált. A fiúk is a fehéret és a sötétkéket kultiválták. Az ing „kihajtós” volt — azért főképp, mert a nyakkendő holmi kispolgári (tehát mélysegesen elvetendő) rekvizitumnak minősítette a hivatalos korizlást.

Itt mindjárt zökkenek is egyet a fogalmazásban. Kispolgár... Kispolgári... E szavaknál is el kell időzni egy minutáig. Hogy mi minden minősült akkortájt kispolgárinak, ama fősoroláshoz kevésnek bizonyulnának e hasábok.

Emlékszem, egyszer engem például azért tituláltak kispolgárnak — többek között —, mert időnként hanyagoltam a borotválkozást. „Ez olyan kispolgári dolog” förmedt rám a csoportvezetőm. Még arra is vélekszem, hogy a Boldogasszony sugárúton történt mindez, egy napsütötte délelőttön. Baktattunk épp az Ady tér felé. S hozzátelhetném, égtek szívünkben kis rőzse dalok. De nem teszem, mert akkor én bizony kissé kínosan fesszengtem, másnapos-szakállasan. Nem volt túl jó dolog akkoriban a kispolgárok rendjébe sorolódni — nekem se nagyon volt ínyemre. Bár, mondom, gyakran odasoroltak, bővelkedve a beskatulyázáshoz pászoló érvekben-ürügyekben.

A lányokról leparancsolták a rúzszt, körömlakkot. Még egy-egy túl szépre sikeredett frizúra is hallatlan izgalmakat keltett. Egyik évfolyamtársnőm egyszer — horribile dictu! — csikos — piros-fehér csikos — zoknit szerzett valahonnét. Általában reggel nyolckor kezdődtek az előadások. A tíz órás nagyszünetben kénytelen volt hazaszaladni — szerencséjére ott lakott az egyetem tözsomszérságában, a Zászló utcában —, na, mit gondolnak, miért? Hát persze, hogy zoknit cserélni. Tíz óra tíz perckor már takaros fehér zokni simult lábcskájára. Ám a piros-fehér csikos zokni keltette főlhaborodás hullámai csak napok múltával ültek el.

Mielőtt e kis opusz papírra vetésének nekiveselkedtem volna, régi fényképet nézegettem. A fotó még mindig itt, előttem. Az ötvenes évek első felében készült. Ott álldogálok a Széchenyi tér egyik platánja mellett (ahhoz hasonló büszkeséggel), karcsún, fiatalon, sok hajjal, megymás. Remekül szabott kétsoros öltönyben. Fazonzsebemben zsebkendő fehérlik. Bizakodón tekintek a világra. Mellettem mögöttem a régi korzói székek, egy darabka az egykori vaskerítésből; a háttérben Tisza Lajos szoboralakja. Még nem sejttem, hogy néhány nap múltán, mikor ugyanebben a jelmezben baktatok majd végig — gyanútlanul — a Jókai utcán, hirtelen megállít egyik tanárom (sleppjétől övezetten), és rámförmed: „Erre költöd a pénzed?” Kérdi metsző hangsúllyal, és erőlyes mozdulattal belenyomja a fehér zsebkendőt a fazonzsebbe. Már akkoriban sem fontoltam meg mindig a — túl — gyorsan született választ. „És filozófiai szakkönyvekre” feleltem. S valóban: akkor már Lukács György minden addig megjelent könyve ott sorakozott könyvespolcomon, a Rudas-filippikákkal, a Fogarasi-féle kézikönyvekkel, valamint a „Tudomány és haladás”-sorozat köteteivel egyetemben. De hogy mi köze volt mindennek a fazonzsebkendőhöz máig sem értem.

Aminthogy nehéz magyarázatot találni arra is, vajon miként „ideologizálódott” meg annakidején a nadrágszárbőség? A pozitív póluson a bőszerű, az úgynevezett „tengerész nadrág” foglalt helyet. Ki minél jobban idomult a követelményrendszerhez, annál bővebb nadrágokat hordott. Némelyikönkék szinte zászlóként lobogott minden (lendület) lépésnél, s valóságos porfelhőt kavart, ugyanezen mozdulat közben. A negatívum csimborasszóját a szűk nadrágszár jelentette. Aki ki akarta hívni maga ellen a sorsot, az „csőnacit” csináltatott magának. Mentől szűkebbre sikeredett a nadrágszár, annál nagyobb ellenszenvet keltett a hivatalos — és a botcsinálta, tehát alkalmi — ítések körében. Akik végeképp szembefordultak — valami okból — a közízléssel, azok olyan szűkre szabatták a nadrágszárát, hogy nem is lehetett áthúzni a cipőn. Sőt, a legmerészebbek cipzárt építettek szabójukkal a nadrágszárba. Fejhúzáskor ki, azt követően becipzárolták. Így ők lettek-lehettek a „legcsővesebbek”. Ha mindehhez hozzászámítjuk, hogy ez idő tájt a szélesvállúsított, hosszított zakók, továbbá a szélesfejű, vastagtalpú, gojzerverroított cipők uralták a mezőnyt, többé-kevésbé magunk elé képzelhetjük, hogyan is festett a kor megbélyegzett figurája: a JAMPEC. Igen, ez a sajátzerű egyed, aki — az ítéletek szerint — egy húron pendült a normacsálókkkal, az elkésőkkel, a selejtgyártókkal — hogy a minősítések közül ezúttal csupán az enyhébbeket említsük. A JAMPEC volt a kozmopolitizmus bajnoka (ügynöke), akit csupán már csak egyetlen lépés (néha még-már annyi se) választ el attól, hogy az imperializmus lakájává, sőt ügynökévé aljasodjék.

A túlnyomó többség alávetette magát a túlzók naponkénti ráduplázásainak, ám akik kellő tekintéllyel rendelkeztek és akikben maradt még némi kurázszi, azok néhanapján odasóztak nekik. Sose felejttem el, amikor egyszer például G.(Gerőné) Fazekas Erzsébet paprikavörös arccal szidta azokat, akik megbélyegezték (azúttal épp) a kardigánviselés divatját. „En is kardigánt hordok!” kiáltotta oda nekik a párttaggyűlésen. Másnapról a hallgatóknak is magukra öltöztették a spórolt pénzből összekuporgatott kardigánjukat. De Nagygyörgy Mária, a szegedi kendergyár első munkásigazgatója se csatlakozott le a divatüldözőkhöz. Ondoláltatta haját, manikűröztette körmet. S erre buzdította a „Bakay-gyári” lányokat, aasszonyokat is. „Legyetek szépek, csinosak. Tiétek a világ” mondogatta nekik. Mindeközben a kispolgárok elásták a nyakkendő, micisapkát csaptak a fejükbe, csizmát húztak és kivont karddal hadakozva tituláltak úton-útfélen boldog-boldogtalant kispolgárnak.

Daliás idők

PAPP ZOLTÁN

Küldjön egy képet!

Most között képünket Dobó Ferenc (Szamos u. 12.) juttatta el hozzánk — képeslapgyűjteményéből. Nos, ilyen volt a klinikák előtti sétány a század első felében, amikor a mostani park helyén még a kisvasút sínjei futottak, s még nem takarták fák a klinikai épületeket. A háttérben a vasúti híd látszik.